

NAMDAR RAHMI KARATAY

GEÇTİ BOR'UN PAZARI

S İ İ R L E R

Ankara, 1954

İ T H A F

Ne zaman arkadaşlarla toplansak hocamız, rahmetli Namdar Rahmi Karatay daima aramızda canlanır.

Onu, şahsiyetinin hususiyetleri kadar, şiirlerinin de yaşattığını görüyoruz. Çünkü bu şiirler her devre intibak eden içtimai bir hayatiyete sahip bulunuyor.

Bu itibarla her şeyi küllendiren zaman'ın örtemediğini bizler büsbütün açığa çıkarmak için bu sanat terekesini bir araya toplayıp neşre karar verdik.

Bu eser, hocamızın aziz adını bizlerdeki gibi canlı tutmağa vesile olacaktır.

Kitabı, O'nun feyzinden faydalanan bütün talebelerine ithaf ediyoruz.

15 Ocak 1954

BURSA OKULLARINDAN
YETİŞENLER DERNEĞİ
A N K A R A

24 Kasım 1896 — 26 Ağustos 1953

Çocukları

HOCAMIZ NAMDAR BEY

Sevdiğimiz, beğendiğimiz bir hocayı dinlemek, onunla tartışmalar yapmak, bu arada kendi bilgimizi de göstermek ne doyulmaz bir saadettir! O anlarda gönül dünyamıza sığmayız, göğsümüzün altında tatlı bir huzur duyarız. Ah, mümkün olsa da o güzel saatları bir kez daha yaşasak!... Bu sözlerle Namdan Beyin derslerini anlatmak istiyoruz; amma, bir yandan da beceremiyecemiz, gücümüz yetmiyecek diye korkuyoruz.

Hoca Namdar Rahmi dinlemesini severdi, ama dinletmesini, hem pek güzel dinletmesini de bilirdi; nükteli, özlü ve doyurucu bir konuşması vardı. O, tıpkı Sokrat gibi, talebelerini konuşturur, onlara gerçeği bulmanın yolunu gösterirdi. Biz onun kadar talebesini hayran, hayran dinliyen bir hoca görmedik; bizlere değer vererek ruhumuzda bir gurur estirirdi. Bugün bile hatırlıyoruz: belli bir bölümü hazırlamamızı, daha birkaç gün önce söylerdi. Ders günü tartışmaya karışmak için hepimiz seikle hazırlanıp gelirdik. Birimiz anlatır, ötekiler dinler, not alırdık. Sıra dersin tenkidine gelirdi. Namdar Bey her arkadaşı can kulağıyla dinlerdi; sanki bizden yeni şeyler öğreniyormuş gibi bir hali vardı; bu durum, arkadaşlarımızın konu dışına çıkmasına, saçmalamasına kadar sürerdi, hemen arkasından hocamızın şöyle dediğini duyardık:

— Siz burada kalınız! Şimdi... nı dinliyeceğiz!

Evet, Namdar Rahmi Bey dinlerdi, amma işte böyle dinlerdi. Ders sonunda konuşmaları o kadar güzel özetler, o kadar güzel bir sonuca bağlardı ki, hayran olmamak elde değildi. Bizim kerpîç ve tuğla benzeri konuşmalarımız bu yapıda bir şeylere yaramış, bir değer kazanmış olurdu.

*
**

Namdar Rahmi Bey'in kitap hâlinde çıkmış eserleri, basılış tarihlerine göres şunlardır:

1 — **Felsefi meslekler vokabüleri** : (Bizde felsefe dersleri için yapılmış sözlüklerin tek kitabıdır).

2 — **Namık Kemal ve idealizmi** : (Büyük vatan gairimizin doğumunun 100. yılı dolayısıyla yazdığı bu eserde Namık Kemal'i psikoloji ve sosyoloji bakımlarından inceler).

3 — **Yazma Dersleri** : (Güzel yazı yazmanın sırlarını araştırır. Liseler için hazırlanmıştır).

4 — **Paris mektupları** : (1925 - 1928 yıllarında Sorbonne Üniversitesinde okurken Konya'daki "Babalık" gazetesine gönderdi-

ği mektuplardan kurulmuştur. Namdar Rahmi bu eserinde Batı kültürünü ve Fransız irfan ocaklarını ele alır).

5 — Kitaplarının hikâyesi : (Bir ömür boyunca okuduğu kitaplar vesilesiyle kültür konusu üzerinde durur: okumak, düşünmek, yazmak ve böylece yeni bir dünya kurmak).

6 — Geçti Bor'un pazarı : (Bunda da destanlarını toplamıştır, fakat eksiktir. Öyle ki, kitabın başına konmak üzere hazırladığı çok değerli 'Önsöz" bile, hastalığı yüzünden ihmal edilmiş, basılmamıştır. Hayatının kısaca hikâyesi olan bu önsöz ancak şimdi, Ankara'da, dostları, kardeşi ve talebeleri tarafından hazırlanmış olan bu kitapta çıkmış bulunuyor.

*
**

Yeri gelmişken bu destanların bir özelliğine dokunmak istiyoruz. Bunlar elden ele dolaşıp yurt ölçüsünde bir şöret yapınca birçokları Namdar Rahmi Karatay gibi yazmağa özendiler, bir çığırды aldı yürüdü. Öyle ki, bu yeni çıkan destanlar için, Namdar Rahmi'nindir bile denildi. Böyle de olsa, birincilerin özelliğine yetik olanlar, bu ikincileri ayırmakta güçlük çekmediler.

Hocamızın bu eserler dışında türlü gazete ve dergilerde kalmış birçok yazıları vardır; bunlar içinde 1925 - 1929 yılları arasında Konya'da Naci Fikret'in çıkardığı "Yeni fikir" dergisindeki makaleleri başka bir özellik taşırlar. Namdar Rahmi, daha önceki yıllarda ortaya atmış olduğu yeni bir felsefe tezini bu dergide seri halinde çıkan yazılarında kuvvetle savunmuştur. "Enerjéisme" adını verdiği bu nazariyesine göre, mihanikteki Carnot prensibi ruh ve toplum olaylarına da uygulanabilir. Enerjéisme bakımından insan da bir kudret transformatöründen başka bir şey değildir, öyleyse ruhi ve zihni olaylar, sadece enerjinin bir kılık değişirmesidir. Bunun sonucu, bütün fikir, sinir ve kan hareketleri, enerjinin düşümiyle meydana gelir.

Hocamızın bu kitaba yazdığı önsözde belirttiği gibi, yazık ki, Namdar Rahmi Bey, kendisini bu felsefi çalışmalarına tam vermiş olduğu bir sırada ona imkânlar verilmesi gerekirken "silk-i celil-i maariften tard" yollu bir deyimle öğretmenlikten uzaklaştırılıyordu.

*
**

Destanların dil ve fikir örgüsü :

Temeline Türk atasözlerinin, tekerlemelerinin konduğu bu şiirlerde Türkçe, cıvı cıvı şakıyor. Üstelik o kadar güzel, o kadar özlü bir anlatışı var ki, bunu ancak Namdar Rahmi gibi bir

sanatçı başarabilir; bir sele gülden bir damla gül yağı çıkarmak, sözü bu destanlar için söylenmiş olsa gerek.

Onun bu destanlarda sözünü ettiği kimselere gelince; bunlar mürailer, açıkgözler, halkın sırtından geçinen, başkalarını basamak yapıp koltuklara tırmananlar, kısacası, her devirde ve her toplulukta rastlanan dalkavuk tipleridir. Şair "topumuz bu yurdun çocukları iken, bizi boğazı tokluğuna köprü yaparak" başımıza basıp geçen bu tip insanlar üzerine bir örümcek titizliğiyle ağlarını gerdi. Unutmıyalım ki, sanat adamı da bir soy avcısı: **Shakespeare** ve **Molière** de oklarını bu türedilere çevirmişlerdi. Namdar Rahmi işte bu türlü bir sanatçıdır; magnezyum ışığı altında avlananlar gibi, o yaman zekâsının merceğini bu "şakşakçılar, tuzakçılar ve tavgılar"ın yüzlerine tuttu.

Daha önce de -Mutlâkiyet devrinde Namık Kemal, Meşrutiyette Eşref- şiiire bu açıdan bakmışlardı. Kemal de böyle bir destanında, söyleyişleri başka başka da olsa, toplumu bir başka düzenle sömüren bu dalkavukların yüzlerine tükürtür. Kemal'in :

"Edepsizlikte tekleriz,

Kimi görsek etekleriz."

deyişi ile Namdar Rahmi'nin :

"Bir kapıya kul olursan her işin âsan olur,

Efendinin her azarı en büyük ihsan olur."

mısraları arasından hiçbir ayrılık yoktur. Her ikisi de toplumun işliyen yarasını kendilerine dert ediniyor.

Bu destanların özelliği sanatçının davranışındadır : Acı bir gülümseme, ama zehir gibi acı. Unutmadan ekliyelim ki, bunlarda tehzil yoktur. Toplumun bu türlü yaralarına dokunurken işin alayında değildir. Ondan yana acınır, bütün varlığıyla ürperir.

Bu destanlarda bir rindin acı gülümsemesi vardır, bu deyimün üzerinde durmak gerek. Rind, divân gerçevesindeki fikir hayatımızın ideal adamıydı. Her türlü menfaat kaygısından uzak, yaradan ve yaratılana hayran bir hali vardır. Ruhunu maddenin içinde boğanlara "Hey, şaşkınlar!" der gibi acı bir gülümseme ile bakar. Gerçi Namdar Rahmi:

"Biz bataкта köprü olduk, başkaları geçti nehri,

İşte geldik gidiyoruz, sen olasm Halep şehri."

diye yazmış, ama asıl bataktaki o dalkavuklar, o türediler alaydır.

Sen se aziz Hocamız, bu güzel destanlarınla insanlık boyunca yaşayıp gideceksin.

Talebeleri

Ö N S Ö Z

Babam Rahmi efendi bir mükâfat kitabımın iç sayfasına el yazısıyle (Üç yüz on iki senesi teşrini sanisinin on ikinci günü oğlum Mehmet Namdar efendi dünyaya geldi) diye yazmış. Bu hesapça 1896 da doğmuş oluyorum. Daha sonra (işbu 1324 senesi üçüncü sınıf talebesinden olduğu cihetle rüştiye şehadetnamesini istihsal ve tevzii mükâfat imtihanında kıraet-i nutuk eyleyip beğenildi ve diğer mükâfatlarla maan kendisine verilmiş ve ben ecad-ı âcizanemizden bulunan Şeyh Vefa hazretlerinin tercümei hali de bu eserde muharrer ve mastur bulunmasından fevkalâde mahzuziyet ve memnuniyet-i âcizanem olmağla sene-i hâl temmuzunun yedinci günü Kütahya'nın Çamlıca'sında...) diyor.

Sonra babamın memleketi olan Konya'ya geldik. Önce burası bana pek yabancı gelmişti. Mektep, memleket, halk, mahalle arkadaşları, konuşma şivesi hep sinirime dokunuyor, Kütahya gözümde tütüyordu. Oradaki mektebim, hocalarım, arkadaşlarım aklıma geldikçe içim yanıyordu. Çocukluk işte, aradan biraz zaman geçince Konya'ya alıştım; meğer burada babamın bağları, bahçeleri, arazisi varmış, hepsi de memleketin en seçilmiş yerlerinde. Evimiz Konya'nın en şerefli bir mahallesinde, haremli, selâmlıklı geniş bir evmiş.

İdadiyi burada bitirdim (1328 - 1912). İlk, mektepte edebiyat hocamız olan Hayrettin bey'in açtığı "ÜMİT" idadisinde muallim oldum. İşte bu uğursuz mesleğe orada başladım. Bir taraftan da babamın ısrariyle Konya'daki Hukuk mektebine devam ediyordum. Mektep öğleye kadardı, öğleden sonraları hocalık ettiğim mektebe gidiyordum. Hocalıktan hoşlanıyordum. Karşımda zeki, sevimli yavruları gördükçe benim de şevkim artıyor, bilmediklerimi öğreniyordum. Orada, daha idadide iken çıkardıkları "Ufk-u Âti" adlı mecmuada gördüğüm "Mudhike-i nisaiyet" başlıklı yazısıyle dikkatimi çekmiş olan Naci Fikret'le arkadaş olmuştuk. Bunlar idadide bizden bir sınıf yukarıda idiler, Meğer bu genç, benim yazıla-

rından tanıdığımın çok derin, hudutsuz bir umman imiş. Ona olan hayranlığım gün geçtikçe artıyordu. Bu hayranlığım onun ölümüne kadar artarak sürdü. Bir de bizden bir aşağı sınıftan Ali Rağıp vardı ki, şiir alanında bir harika idi, yalnız o divan edebiyatının seheser örneklerini veriyordu. Bu iki arkadaş böylece bana iki kanad olmuşlardı. Ben o vakte kadar Edebiyat-ı cedide ile meşgul olmuşum, bilhassa Fikret'in hayranı idim ve yazılarımda hep Fikret'in tesirleri vardı. Rağıp bana divan edebiyatı zevkini tattırdı, ben de ondan geri kalmamak için gazeller, mesneviler yazıyor, ona nazireler yapıyordum. Fakat o benim için en büyük bir üstattı, bugün hâlâ hayranı olduğum eserleri vardır. Ayrı bir kitap halinde topladığım "Kitaplarımın Hikâyesi" adlı yazılarımda bunlardan bahsetmiştim.

Konya gençlerinden Mazhar Nedim, "Babalık" adlı bir gazete çıkartıyordu. O gazeteye "Medeniyet âleminde tasarrufun rolü" başlıklı bir yazı yolladım, basılmış. Bundan duyduğum sevinçin büyüklüğünü onu yaşıyanlar bilirler. Ondan sonra zaman zaman oraya yazılar veriyordum. Gazete sahibi Mazhar Bey benim yazılarımı artık başa koyuyor ve imzasız olarak sade üç yıldızla çıkartıyordu. Bu yazılar bazı aydınlar tarafından beğeniliyormuş. Arkadaşım Rağıp o sıralarda İsparta'da tahrirat Başkâtibi idi. Mutasarrıf Şevket Bey ondan, Babalık'taki üç yıldız imzalı başyazıları yazan kim, diye soruyor. Rağıp da beni haber veriyor ve övüyor. Bir müddet sonra Afyon Mutasarrıflığına tayin edilen bu zatın ilk işi benim ora idadisinde tarih-coğrafya muallimliğini isteyip istemediğimi sormak oluyor. Afyon, benim anamın memleketi idi, orada dayım, teyzem falan vardı, onun için hemen can attım ve gidip vazifeme başladım. Yaşım henüz on sekizdi, çok çalışıyor, talebeme kendimi sevdireyor, muhitte alâka uyan-dırıyordum. Talebelerim arasındaki A. Mahir (Erkmen), İsmail Kemal (Aşkar), bilhassa Hüseyin Nail (Kubalı) gibi seçkin gençler göğsümü kabartıyorlardı. Muallim arkadaşlardan, birkaç devre Afyon mebusluğu yapmış olan, zekâsına, inceliğine hayran olduğumuz Bay Haydar Çerçel, Ahmet Rasim, Sami Onur gençliğimin gurbet hayatını dolduruyorlardı. Kardeşim Sadrettin Macaristan'a ziraat tahsiline gitmiş, babam Konya'da yalnız kalmıştı. Kız kardeşim henüz küçüktü, o sıralarda birinci dünya harbi, Çanakkale trajedisi memleketi kasıp kavuruyordu. Ben askerlik vazifem için İstanbul'a gönderildim, zayıflığım yüzünden silâhsıza ayırdılar.

öğretmen olduğum için vazifemin başına döndüm. Tatilde Konya'ya, babamın yanına gittim (x).

*
**

Artık beş yıl önce Rağıp'ın etkisi altında yazmağa başladığım divan tarzındaki gazellere veda etmiş gibiydim; Rağıp'ın henüz idadi son sınıftayken yazdığı :

**Bir gedayım mesned-i bâlâya etmem serfûru,
Levs ile mâli olan bir caya etmem serfûru,
Söyle girdab-ı kazada çarpışıp emvac ile,
Gark olur da mevce-i deryaya etmem serfûru...**

dive başlıyan bir gazeli beni titretmişti. Ben de ondan geri kalmamak için rindane gazeller yazıyor, alkol nedir bilmediğim halde:

**Mest ol ki, gönül, nâşım mestan götürsün,
Ta Hakka Melek ruh-u perişan götürsün,
Ben mastaba-i aşkıta bihûş-u harabım,
Varsın feleğin kasrını tûfan götürsün...**

tarzında gazeller yazıyordum.

Aradan yıllar geçti, ben Fransa'ya gittim geldim, gene Konya'da lise felsefe öğretmenliği yapıyorum, bana stajiyer olarak verilen Türkistanlı Şekûri Bey isminde çok temiz ve çalışkan bir arkadaş, bir mecmua çıkarmak sevdasına tutulmuş, vali ve parti izin vermiyorlar; yaz tatilinden istifade ederek ben de İstanbul'a gidiyorum, iki ay sonra dönüşümde Şekûri'nin böyle bir mecmua için izin almağa lüzum olmadığını öğrenerek "Balarısı" adını koyduğu mecmuasını basına verdiğini öğreniyorum. Arkadaşım benden acele bir yazı istiyor, onu gücendirmemek için ben de bir yazı veriyorum. Halbuki o sırada ben değerli arkadaşım ve üstadım Naci Fikret'le birlikte "Asie Mineure" ismiyle Fransızca bir mecmua çıkarmak sevdası peşindeydim. Eğitim Bakanlığı Balarısı'nı benim

(x) Şairin bu kısımda Konya'ya ait olması lâzımgelen hâtıralarını, eldeki bilgilere göre kısaca şöyle tamamlayabiliriz :

Namdar Rahmi, birinci dünya harbi ve ondan sonraki yıllarda Konya'da açılan Nümune, İttihat ve Terakki, Anadolu İntibah gibi hususi mekteplerde öğretmenlik, bazan da müdürlük etmiştir. Bilhassa Vali Muammer Bey'in dikkatini çeken şair, ayrıca Konya Türkocağı tarafından çıkarılan (1917 - 18) "Ocak" mecmuasının da başına getirilmiştir. 1918 Sonbaharında, Mütarekeden az önce birkaç arkadaşıyla birlikte Budapeşte ve Viyana mekteplerinde tetkiklerde bulunmak üzere Vilâyet tarafından Avrupa'ya gönderilmiştir.

sanarak Şekûri ile beni "silk-i celil-i maariften" tard ve ihraç ediyor. Ben derslerimle, kitaplarım la uğraşırken böyle beklemediğim bir darbe karşısında şaşır dım kaldım. Mektepten talebem akın akın evime gelerek beni teselli ediyorlardı. Hiç beklemediğim, ummadığım bu hâdise geleceğe ait bütün tasavvurlarımı altüst etmişti. Kitaplarımı yerleştirmiş, odamı döşemiş, bir çift halı almış tım. Bu hâdise çıkınca ne yolda hareket edeceğimi şaşır dım. Bir iki hafta bekle dikten sonra Ankara'ya gittim, orada tanıdığım dostların, mebusların benim durumumula ilgileneceklerini sanıyordum, fakat en umduklarım bel bel yüzüme bakıyor, dil bilmez gibi susuyorlardı. Yalnız Meclis Reisliği etmiş olan Mûsa Kâzım Bey benim artık öğretmenlikten vazgeçmemi ve bana Ziraat Bankası Neşriyat Müdürlüğünde bir vazife bulacağını söyledi. Beni Bankanın Umum Müdürüne götürdü. Bana şimdilik dört buçuk lira yevmiye vereceklerdi, doldurmak için elime bir beyanname verdiler; ben o zaman akrabamdan Evkaf Umum Müdürü Niyazi Bey'in evinde kalıyordum, eve geldiğim zaman Maarif Vekâleti Yüksek Tedrisat Umum Müdürü Nevzat Bey'in bana haber yolladığını söylediler; gittim, Vekil Bey'den (Cemal Hüsnü Bey'di) randevu aldığımı bildirdi; ertesi gün Vekil Bey beni kabul etti, Talim ve Terbiye Reisi Mehmet Emin Bey yanındaydı, kavga eder gibi görüştük, nihayet benim bir yere tayinim için Mehmet Emin Bey'e emir verdi. Beni vekâleten Yüksek Öğretim Şube Müdürlüğüne tayin ettiler. Vekil bir müddet sonra Nevzat Bey'i kaldırarak yerine Baban zade Şükürü Beyi getirdi. Ali Fuat Başgil, Sait Nazif gibi arkadaşlarım vardı; fakat bu vazife benim hoşuma gitmiyor, hep muallimlik hayatını arıyordum; her gün Orta Öğretim Müdürü Cevat Dursunoğlu'na, yeni müsteşar olan M. Emin Erişirgil'e çıkıyor, beni gene muallimliğe vermelerini rica ediyordum. Her defasında pazartesi, perşembe diye atlatılıyordum, artık dayanamıyarak doğrudan doğruya Vekile çıktım, o beni atlatmadı, yalnız muallimliği şube müdürlüğüne tercih edişime şaşı. "Hükümetin siyasetini anladın ya, bir daha etliye sütlüye karışmıyacaksın!" dedi. Ben ne demek istediğini anlamadım bile, yalnız bir suçlu gibi başımı eğdim. Beni önce Afyon'da ihdas edilen bir öğretmenliğe tayin ettiler, sonra da Bursa'ya naklettiler. Konya'daki bütün alâkamı kardeşim Sadrettin'in başına sararak Bursa'ya geldim...

1932 de İstanbul'da Dolmabahçe sarayında Atatürk'ün huzuriyle bir Dil Kurultayı toplandı. Reis Samih Rifat merhumdu. Benim dil meselesindeki fikirlerimi zaten bilen S. Rifat Bey: "Sen

de bir şey söyler misin?" dedi, kabul ettim ve binlerce aydın huzurunda bir hayli konuştum. Bu konuşmam tanıdığım birçoklarının tebrikine vesile oldu. Arkadaşlarım beni saray bahçesinin uzak bir köşesine götürmüş, benim heyecanıma heyecanla mukabele ediyor, beni hararetle takdir ediyorlardı. O sırada Saray hademelerinden biri beni aldı, "Seni Gazi görmek istiyor" diye saraya götürdü. Beni içeri soktu, orada Maarif Vekili Doktor Reşit Galip Bey heyecanla dolaşarak bekliyormuş:

— Nerdesin, kardeşim? Paşa seni bekledi bekledi, gelmeyince beni vekil bıraktı, gitti, çok müteheyyic olmuş, gözlerinden öptüğünü söyledi, kendi payıma ben de çok heyecan duydum, artık seni bırakmıyacak, senden çok istifade edeceğiz, dedi. Ben mahcup ve mütevazı :

— Efendim, ben içimden geleni söyledim, vazifemi yapmağa çalıştım... kabilinden birkaç söz kekeledim. Çıktığım zaman kapıda Talim ve Terbiye Reisi İhsan Bey heyecanla bekliyormuş, bir yıl önce Maarif Vekili Cemal Hüsnü Bey benim için "silk-i celil-i maariften tard ve ihraç" kararı verirken onu "aynı isabet, mahz-ı keramet..." diye alkışlayan kendisi değilmiş gibi, orada beni heyecanla takdir ve tebrik etti, fakat her ne hal ise o kadar takdir, tebrik, heyecan orada kaldı; ertesi yılki kurultayda bir mücrim gibi takip edildim ve Kurultaya alınmadım. Bu takip 942-ye kadar sürdü. Sonra birçok hâdiseler öğretti ki, benim o dost, kardeş, arkadaş diye candan bağlandığım kimseler yalancı, müfteri, riyakâr birer jurnalcı imişler...

1933 baharında, Bursa'da birtakım arkadaşlarla bir sinema matinesine gitmiştik, karşıdan Emir Sultan'ın selvileri görünüyor-du. Bilmem yıllarca süren hayal kırıklığının etkisiyle midir, aklıma bir beyit geldi:

**"Selvi gibi ümitler döndü birer iğdeye,
Geçti Bor'un pazarı, sür eşiği Niğde'ye."**

dedim ve bunu sinemanın karanlığında sigara paketinin arkasında tamamladım. Ertesi gün bu mizahî manzume bir yıldırım hızıyla yayıldı; bir arkadaş bunu tape ettirerek "Akaba" ya göndermiş. Meğer milletin bir yarasına dokunmuşuz. Bu mizahî yazı az zamanda bütün Türkiye'ye yayıldı ve bana yeni bir stil verdi.

Her yerden bu vadide manzumeler yazılıyor, benimkine nazireler yapıyordu. Bir gün Ankara'da, Gazi Terbiye Enstitüsün-

de, dersten sonra otobüse giderken Fransızca subesinden bir kız talebem geldi: "Babam sizinle görüşmek istiyor" dedi. Birlikte şehre indik. Denizli'den geliyormuş, orada öğretmenmiş, benim destanlarımdan bahsetti ve: "Senin bütün şiirlerin bizim defterlerimizde yazılıdır, hattâ Salla Başım, Al Maaşım, dönemli şiirine Tahir Hayrettin de bir hayli mısralar katmış." dedi. Bu söz büyük bir karanlığı aydınlatıverdi, çünkü benim olmyan bu destan için beni karakollarda dolastırmışlar, polislerle evimi arattırmışlardı. O manzumede hakikaten nefis parçalar vardı, hep benim sanıyorlardı (...) ili malmüdürlüğünden bir gencinmiş, diyorlardı; meğer o harikulâde mısralar benim Afyon'da arkadaşım olan Tahir Hayrettin'inmiş, fakat halk onları hâlâ bana isnat etmekte devam etmektedir.

Bugün müsveddelerini hazırladığım destanlar otantiktir, yalnız bir kaçını bulamadım, ölüm de baş ucumda bekleyip duruyor... Meselâ "Uğraş didin nafîle, dipsiz ambar boş kile) bentli bir yazım vardı, bulamadım. Bir de (Aptal ata binince bay oldum sanır, şalgam suya girince yağ oldum sanır) bentli bir terciim vardı, onu da beyaza çekemedim. Ölmeden bunları başarabilirsem bu da benim için bir hâtıra olacaktır. Şu satırları yazarken kendimi hiç iyi hissetmiyorum, damar sertliği alıp yürümektedir.

**

Şairin sözleri burada bitiyor. Onun son yıllarını kardeşinden dinliyoruz :

"Ağabeyim 1942 de Gazi Terbiye Enstitüsü hocalığı ile Bursa'dan Ankara'ya geldi. Ailesiyle Sıhhiye yakınındaki Halk sokağında pek mütevazî bir eve yerleşti. Birkaç yıl vazifesine muntazam devam etti. Fakat Ankara ona yaramadı. Damar sertleşmesinden ileri gelen nefes darlığı, baş dönmesi, umumi takatsizlik başlamıştı. Tansiyonu yükseliyor, şikâyetleri gittikçe artıyordu. Müşahede için Ankara'da Nümune Hastahanesinde, İstanbul'da Çamlıca Prevantoryomunda yattı. 947 de İstanbul'a Çapa Kız Enstitüsüne tayin edildi...

948 Kasımının ikinci günü sol tarafına felç geldi. Haydarpaşa Nümune Hastahanesine yatırıldı. Bu hâdisе bizleri pek korkutmuştu. Hastalanmasının ilk günlerinde ziyaretine giden akrabadan bir öğretmene: "Rüştü, bugün bağrım pek yufka. Çok ağladım". Diyor, sonra Yunus'tan okumağa, daha doğrusu kekelemeğe başlıyor :

**Bir garip öldü, diyeler,
Üç günden sonra duyalar,
Soğuk su ile yuyalar,
Söyle garip bencileyin."**

Tedaviden iyi netice alınmıştı. Konuşması epey düzelmiş, iyi ve düzgün yazılı mektupları gelmeğe başlamıştı. Yılbaşına doğru evine dönmüşken ikinci bir inme geliyor. Bu defa sol tarafına. Ondan sonra iyi, kötü zamanları oluyor. İki yıl raporlu kalıyor. Sonra Fatih'teki Millet Kütüphanesine, hafif hizmete veriliyor. Ölümünden kurtulduğuna sevinmekle beraber konuşma ve hareket zorluklarından büyük ıstırap içinde nasıl olursa olsun yaşamak sevdasında, fakat ölümü aradığı anları da oluyor. Hele emeklilik işinin uzamasına çok üzülüyor, sinirleniyor. Nihayet 952 başlarında emekliye ayrılıyor. Harem iskelesindeki evinde gûya rahata geçiliyor. Beni çok görmek istiyor, bazan yalvararak, bazan kahırlanarak çağırıyordu. O yılın yazında gittiğim zaman vaziyetini tasavvur ettiğimden iyi bulmuştum, fakat eski şen, hareketli hali nerede idi?

953 Haziranında İzmir'e gittiler. Orada yerleşmek istiyorlardı. Ağustosun 26 ncı günü sabahleyin yedide öldü. Elli yedi yaşında idi.

Namdar 939 da Bursa'da öğretmen Süeda Hanım'la evlenmişti. Oğlu Ali Başak bugün 13, kızı Yeşim 11 yaşındadır. Seksen yaşındaki anamız, çok sevdiği büyük oğlunun ölümünden habersiz Ankara'da, yanındadır.

GEÇTİ BOR'UN PAZARI

*Başta kavak yelleri estiği günler hani?
Umduğumuz neşeler, şerefler, ünler hani?
Beklenen alaylı, şanlı düğünler hani?*

*Servi gibi ümitler döndü birer iğdeye,
Geçti Bor'un pazarı, sür eşeği Niğde'ye!*

*Sende cevher var imiş, onu herkes ne bilsin?
Kimler böyle züğürtün huzurunda eğilsin?
Söyle bir dairede müdür bile değilsin,*

*Ne çıkar öğrenmişsin mesahası (piy) diye,
Geçti Bor'un pazarı, sür eşeği Niğde'ye!*

Bilmem ki, ne olma ki senin gayen, maksadın?
Fare gibi kitaplar arasında yaşadın,
Na dansettin, eğlendin, ne de sevdin kız, kadın,

Kim dedi hey serseri gençliğine kıy diye?
Geçti Bor'un pazarı, sür eşiği Niğde'ye!

Gönül ne çalgı ister, ne eğlence, ne de daps,
Ne güzel kadınların önlerinde reverans,
Kapandıkça kapandı bunca yıldır kahpe sans,

İhtiyarlık gölgesi perde çekti dideye,
Geçti Bor'un pazarı, sür eşiği Niğde'ye!

Fırsatı iyi kollu, olma sakın dangalak,
Genç iken vur partiyi, durma, ye, keyfine bak,
Sonra iç şampanyalar, viskiler, bardak bardak,

Dokunuyor iç kadeh şimdi bizim mideye,
Geçti Bor'un pazarı, sür eşiği Niğde'ye!

Hasan'ın böreğine vaktinde yetişmeli,
Hiç durmadan gövdeye atıştırıp şişmeli,
Yanıp da kavrulmadan mükemmelen pişmeli,

Sonra seni almatlar hiçbir yere çiy diye,
Geçti Bor'un pazarı, sür eşiği Niğde'ye!

Bursa — 1933

POKER DESTANI

*Kesif'in eteginde yaşadım kesif gibi,
Bir lokma, bir hırkaya hu! diyen derviş gibi,
Arastra destanlar yazarım bir iş gibi,*

*Bu âleme maksatsız, seyr-için gelmiş gibi,
Harcadım hayatımı beş paralık fiş gibi.*

*Bu hayat pokerinde bize ancak pas düştü,
Elime per gelmedi, ellere fulas düştü,
Şimdi artık mahvolan ömrüm için yas düştü,*

*Yoksulluk, kimsesizlik çöktü kara kış gibi,
Harcadım hayatımı beş paralık fiş gibi.*

*Bu oyunda ben neyim? Tam mahvolmuş bir adam,
Kiminde kare-vale, kiminde var kare-dam,
Bir blöfle rest dedim, yıkıldı başıma dam,*

*Umutlarım önümde devrildi kiris gibi,
Harcadım hayatımı beş paralık fiş gibi.*

*Ne kazançlar ummuştum girerken bu oyuna,
Üstün eller vurdular, hiç durmadan boyuna,
Şimdi tamam benzedim kurbanlık bir koyuna,*

*Herkes tapınıyorken kendine fetiş gibi,
Harcadım hayatımı beş paralık fiş gibi.*

*Hep zarara uğradım, oynadımsa kaç seans,
Ben pot dedim, başkası yaptı beş misli rölans,
Kör olsun, uğramadı bir kerecik kahpe şans,*

*Bütün meziyetlerim battı bana şiş gibi,
Harcadım hayatımı beş paralık fiş gibi.*

*Saadet uma uma geçti ömrün yarısı,
Bilmem niçin düşmüyor başımıza darısı,
Balarısı olmadım, oldum eşek arısı,*

*Herkes çalım satarken canlı bir afiş gibi,
Ben kendimi harcadım beş paralık fiş gibi...*

Bursa — 1935

ÂŞIKLIK NE HALINA...

Gönül sen ne sersemsin, ne körsün, ne sakarsın,
Yulaksız bir su gibi her güzele akarsın,
Neye sebepsiz yere yüreğini yakarsın,

Göz koymaktan, ne çıkar elin günün malına,
Çapıtına çuluna, âşıklık ne halına.

Bu kara bahtını sen kambur gibi taşırsın,
Bir de topal eşekle kervana karışırsın,
Eller arabasını dağdan dağa aşırırsın,

Senin her gün bir kambur yüklenirken dalına,
Çapıtına çuluna, âşıklık ne halına,

Bunca yıl uma uma eridin bir mum gibi,
Bu umut mabudunu bekledin kayyum gibi,
Karardıkça karardı kara baht kurum gibi,

Bundan sonra devam et yine bakla falına,
Çapıtına çuluna, aşıklık ne halına.

Eller aştı denizi, oturdun mu sen sapa,
Herkesin yolu düz de seninki neden sapa,
Kulaklarına tika gözlerini de kapa,

Bakma elin etine, kaymağına, balına,
Çapıtına çuluna, aşıklık ne halına,

Birisi yakalamış suna gibi bir kızı,
Öteki her gün sarar başka güzel yıldızı,
Senin içinde yanar hiç olmayan bir sızı,

Güzeller geçer gider hep salına sakına,
Çapıtına çuluna, aşıklık ne halına,

Bu atalar sözüdür: Kim kazana, kim yiye,
Gönül bağlamamalı bu dünyada her şeye,
Ah şu güzelin kaşı, var gözü diye diye,

Ömrün dönlüp gidecek bir yılan masalına,
Çapıtına çuluna, aşıklık ne halına,

Bursa — 1935

KARAMAN'IN KOYUNU...

*Oğul sana bir öğüt vereyim, dinle beni,
Ağzını açma sakın açarsan aç keseni,
En candan bildiklerin tefe koyarlar seni,*

*Birer birer denedik olgununu, toyunu,
Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu.*

*El oğlunu bilmezsın, o ne hinoğlu hindir,
Pamuk gibi görünür, granitten çetindir,
Arkandan kuyu kazar, dibi yoktur, derindir,*

*Açılma eloğluna anlamadan soyunu,
Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu.*

*Ne dişisine inan, ne erkeğine kan,
Dişisi erkeğinden olur daha afacan,
Yüzüne güle güle damarından çeker kan,*

*Önce koklatır sana gülünü, sebboyunu,
Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu.*

*Senin aybını arar el oğlu bir iş gibi,
Arkanda dolaşırlar sanki müfettiş gibi,
Bırakırlar ortada seni bir ibiş gibi,*

*Öğretirler dünyanın körfezini, koyunu,
Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu.*

*Doğruyu görürsen de uluorta anlatma,
Bağır, çağır, nara at, fakat sakın taş atma,
Elini uzat amma, boynunu hiç uzatma,*

*Sana ölçü verirler uzatırsan boynunu,
Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu.*

*Ne tilkiye eğri bak, ne de kurtlarla yarış,
Ne etlisinden bahset, ne sütlüsüne karış,
Ağzını açık korlar sonra senin bir karış,*

*Nene gerek elin üç keçisi beş koyunu,
Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu.*

Bursa — 1935

İŞTE GELDİK GİDİYORUZ...

*Ne beklerdin, ne buldun sen yeryüzünde hey serseri?
Bilinir mi böyle yerde bir kimsenin öz değeri?
Unut artık bunca yıldır tükettiğin emekleri,*

*Devlet kuşu kçnsa bile istemem ben bundan geri,
İşte geldik gidiyoruz, şen olasın Halep şehri.*

*Sen pişirdin, sen yuğurdun, elin hamur karnın açıtır,
Kursağına düşen en son tuzsuz, yağsız bulamaçtır,
Kimse bilmez kim kazanır bu oyunda, bu bir maçtır,*

*Yediğimiz emek aş, içtiğimiz alın teri,
İşte geldik gidiyoruz, şen olasın Halep şehri.*

Uğraşırsın, çabalarsın, parçasını eller alır,
Bir gölgeye benzer umut, bir uzanır, bir kısılır,
Çok umuda düşen kişi karanlıkta yaya kalır,

Bir oyuncak sanmış idik bir zamanlar koca dehri,
İşte gelidik gidiyoruz, sen olasın Halep şehri.

Yüze geldi düne kadar köşesinde keyif çatanlar,
Vatansever oldu çıktı başımıza kaltabanlar,
Bizler bugün buyruk kulu, onlar ise kahramanlar,

Biz bataкта köprü olduk, başkaları geçti nehri,
İşte gelidik gidiyoruz, sen olasın Halep şehri.

Bir kalkuyruk gelir sana çalım satar, kafa tutar.
Birer birer toplarsın sen, o binleri birden yutar,
Binbir çeşit ezgi her gün aşımıza ağı katar,

Bir boğazı tokluğuna çekiyoruz bunca kahri,
İşte gelidik gidiyoruz, sen olasın Halep şehri.

Dinlenmeden bir gün başım gençlik böyle geldi geçti,
Olan işler yüreğimde birer derin yara açtı,
Neden sonra alık gönül karanlıkta alık seçti,

Kutlu olsun gelenlere bu uğursuz konuk yeri,
İşte gelidik gidiyoruz, sen olasın Halep şehri.

Bursa — 1936

ÇARŞAMBADIR ÇARŞAMBA...

*Ey oğul bu âlemde maksadın yaşamaksa,
Al sana hiç modası geçmiyen bir siyasa,
Bu sözü iyi belle, olsun sana bir yasa,*

*İşte her yer süt liman, her işimiz gül pembe,
Çarşambadır çarşamba, perşembedir perşembe.*

*Olsa da yılbaşımız her yılın son kanunu,
Değişir mi kolayca sosyetenin kanunu,
Her gün âmirlerine söyleyeceksin şunu:*

*"Bugün dünden iyisin a sultanım merhaba!",
Perşembedir perşembe, çarşambadır çarşamba.*

*Tuttuğumuz yol büyük bir medeniyet yolu,
Kılavuz mu istersin? İşte bilginler dolu,
Şahlanmış gidiyoruz, sanki dizginler dolu,*

*Atlıyoruz ok gibi yılda bin bir mertebe,
Çarşambadır çarşamba, perşembedir perşembe.*

*Kendinden küçüklere sakın gösterme meyil,
Baş sallamayı öğren, büyük önünde eğil,
Sallanır şapkayla da, baş hep kavukla değil,*

*Eski kavuklar şapka, fıraklar eski aba,
Perşembedir perşembe, çarşambadır çarşamba.*

*Nabza göre şerbet ver, herkesi sal umuda,
Cennet köşkündeyiz, de, olsak bile tamuda,
Şeftaliye benzet sen, benzese de armuda,*

*Bütün kötü görenler ya mürteci, ya kaba,
Perşembedir perşembe, çarşambadır çarşamba.*

*Böyle bitek tarladan umudunu kim keser?
Çıkmaktadır ortaya hergün yeni bir eser,
Kar yağar, güneş açar, uğurlu yeller eser,*

*Geceler çift doğurur, şimdi gündüzler gebe,
Çarşambadır, çarşamba, perşembedir perşembe.*

Bursa — 1935

DÜŞÜN DELİ GÖNÜL, DÜŞÜN...

*Hangi işe girersen çıkarını iyi düşün,
Kulak verme el sözüne, kendini tart, yokla peşin,
Bilirsin ki, olacaktır bir yokuşu her inişin,*

*Bir halt ettin düşünmeden, durma uyuz gibi kaşın,
Düşün deli gönül, düşün, adam eşek mi alır kışın?*

*Nene gerek böyle uzun vâdeli bir alış veriş,
Kim dedi ki sana böyle belâlı bir işe giriş,
Bilmez misin her işte var böyle unu ipe seriş,*

*Çocuk gibi iş işlersin, işte kırkı geçti yaşın,
Düşün deli gönül, düşün, adam eşek mi alır kışın!*

Ben bilirdim, doğru olmak değişmeyen bir esastır,
Dediler ki, riyakâr ol, geçim yolu iltimastır,
Âlem yine o âlemdir, eski hamam eski tastır,

Şaştım kaldım bu işlere, isterseniz siz de şaşın,
Düşün deli gönül, düşün, adam eşek mi alır kışın!

Dost elinden yaralandın, sevgiliden cefa gördün,
Hayır yapmak istedikçe kötülendin, arttı derdin,
En sonunda yaka silkip bir köşeye postu serdin,

Bu işlerle yılan çıyan yuvasına döndü başın,
Düşün deli gönül, düşün, adam eşek mi alır kışın?

Pir aşkına uğraşırsın, hiç tınmadan bugün bile,
Eller murat kadehini doldururlar sile sile,
Gül ömrünü kül eyledin, kötülükle geldin dile,

Sayı bilmez, aramazsın arkasına için beşin,
Düşün deli gönül, düşün, adam eşek mi alır kışın?

Kim erişmiş bu âlemde ereğine, ülküsüne,
Herkes uyar yaşadığı bir hayatın türküsüne,
Aldırmayın bu dünyanın sevgisine, komşusuna,

Ben bitirdim nöbetimi çekinmeden siz de aşın,
Düşün deli gönül, düşün, adam eşek mi alır kışın?

Bursa —

HANI O GÜNLER...

- 1936

*Hani bir saç teline yandığım kahbe günler?
Her an bir fâni adı andığım kahbe günler?
Fazilete, vefaya, aşka kandığım günler?*

*Bu âlem mi değişti, ben mi değiştim bilmem?
Devran yine o devran, âlem yine o âlem.*

*O zaman bende yoktu bir şey sevgiden başka,
Hayatım akıyordu engin, derin bir aşka,
İhtilaller, savaşlar hepsi gelirdi şaka,*

*Nasıl söyler bu sözü bayramı gören matem,
Devran yine o devran, âlem yine o âlem.*

Yeni güneşler doğdu, yeni mâbet yapıldı,
Eski putlar yıkıldı, yenilere tapıldı,
Herkes geceler gündüz oldu diye kapıldı,

Sanmayın gönüllerden eteği çekti elem,
Devran yine o devran, âlem yine o âlem.

Güneş yine o güneş, ı ışık yine o ı ışık,
Fakat sana görünen renkler karma karışık,
Yine insan eşiği yük çekmeğe alışık,

Emel diye taşıyor, her ağız kalın bir gem,
Devran yine o devran, âlem yine o âlem.

Bu âlem eskiden de bu kadar çorak mıydı?
Bugünkü kara kara, bugünkü ak ak mıydı?
Hasılı şimdikinden hiçbir farkı yok mıydı?

Bilmem ki, nasıl yazmış bunu keskin bir kalem?
Devran yine o devran, âlem yine o âlem.

Karayı ak gösteren bir gaflet perdesiymiş,
Duyduğun güzel sesler hep hayalın sesiymiş,
Seni sarhoş eden de, bir gönül bâdesiymiş,

Çünkü senin tahtında o zaman hakandı Cem,
Devran yine o devran, âlem yine o âlem.

Bursa — 936.

KIRK GÜN TABAN ETİ...

*Avcılıkla başlar tarihi beşer,
Öyleyse durmadan avlanmalıdır,
Lâkin bu iş biraz yorulmak ister,
Önceden beslenip tavlanmalıdır.*

*Kolay iş değildir, çoktur zahmeti,
Kırk gün taban eti, bir gün av eti.*

*Canın keklik ister, ördek vurursun,
Bıldırcın sanırsın, leylek vurursun,
Bir sürü içinden bir tek vurursun,
Bir av bulunmaz, gezer durursun,*

*Fakat sağlam tutmak gerek niyeti,
Kırk gün taban eti, bir gün av eti.*

*Bin türlü avcılık olur koruda,
Kimisi günlerce yatar pusuda,
Kimisi avlanır bulanık suda,
Kiminin ömrü de geçer uykuda,*

*Çile dolduranlar bulur himmeti,
Kırk gün taban eti, bir gün av eti.*

*Her alanda olur, türlü avcılar,
Şakşakçılar, tuzakçılar, tavcılar,
Yavru baz taşıyan göz bağıcılar,
Gözleri sürmeli nice hacılar,*

*Hepsi de sabırla bekler kısmeti,
Kırk gün taban eti, bir gün av eti.*

*Avcılıkta bazan yürünmek gerek,
Yerinde bir posta bürünmek gerek,
İcabında yerde sürünmek gerek,
Bazan da şahlanmış görünmek gerek,*

*Çoktur sürünerek bulan nimeti,
Kırk gün taban eti, bir gün av eti.*

*Durur durur, bir turnayı vurursun,
Bir ceylân isterken ayı vurursun,
Fırsat düşer bir kurt dayı vurursun,
Şansın varsa arslan payı vurursun,*

*Hiçbir şeyde yoktur avın lezzeti,
Kırk gün taban eti, bir gün av eti.*

Bursa — 1936

SEN BİR GARİP ÇİNGENESİN...

*İki gözüm, eller gibi safa sürmek hakkın değil,
Nene gerek apartıman, nene gerek otomobil,
Çok ağır da olsa yükün taşımayı vazife bil,*

*Bir yarışa girme sakın, altındaki topal eşek,
Sen bir garip çingenesin, telli zurna nene gerek...*

*Qadır senin nene yetmez, tutturmuşsun villâ diye,
Üzüyorsun yüreğini, yat isterim ille diye,
Taştan taşla fırlatıyor felek seni bilye diye,*

*Ne anlarsın piyanodan, çal kavalı eğlenerek,
Sen bir garip çingenesin, telli zurna nene gerek...*

Adam olmak kolay değil, amca ister, dayı ister,
Garip olan ne hak ile bir de arslan payı ister,
Armudun en iyisini dağda gezen ayı ister,

Eller gibi olamadım diye sakın üzme yürek,
Sen bir garip çingenesin, telli zurna nene gerek...

Açıkgözler yakalamış her biri bir ballı petek,
Ne dökerler alın teri, ne çekerler ağır emek,
Sanlı onlar yurt sahibi, sen ise bir uyuz medek,

Dik kafalı olma sakın, akıntıya çekme kürek,
Sen bir garip çingenesin, telli zurna nene gerek...

Sen ne zengin olacaksın, ne burjuva türedisi,
Suç kimdedir zati, yoksa talihinin kredisi,
Söndür artık içerisinde alevlenen her hevesi,

Kuru ekmek bulamazsın, canın ister yağlı börek,
Sen bir garip çingenesin, telli zurna nene gerek...

Telli zurna onlarındır, küheylân at onlarındır,
Sırmalı don onlarındır, takım dârât onlarındır,
Mor çepkenler onlarındır, kürkler kat kat onlarındır,

Sana yeter sırtındaki şu yamalı mintan gömlek,
Sen bir garip çingenesin, telli zurna nene gerek...

Varsın onlar bezensinler, varsın onlar kurulsunlar,
Varsın bütün hısmı karım birbirine sarılsınlar,
Sen bahtına küs de çekil, onlar bol bol serilsinler,

Onlar yesin muz, ananas, senin payın kabak, kelek.
Sen bir garip çingenesin, telli zurna nene gerek...

Bursa —

LEYLEGIN ÖMRÜ...

*İstedik ömür geçirmek şöyle,
Sarılıp her gece bir ince bele,
Yaşamak sevgililerle elele,*

*Gül ile, sümbül ile, zambak ile,
Leyleğin ömür geçer lâklâk ile.*

*Bahtımızdan nice şeyler umduk,
Kol, kanad, kelle ve boynuz, kuyruk,
Bu emel salkımı hep kaldı koruk,*

*Ömrümüz geçti bizim bakmak ile,
Leyleğin ömrü geçer lâklâk ile.*

Başı devletlileri hep övdük,
Gücü yetmezleri ezdik, dövdük,
Dediler: Hakka sövün, biz sövdük,

Ne kazandık bu kadar şaksak ile?
Leyleğin ömrü geçer lâklâk ile.

Eskiden alna yazılmış bu kader,
Hiçe say varlığı sen etme keder,
Bülbülün inliyerek devri biter,

Çaydaki kurbağanın vakvak ile,
Leyleğin ömrü geçer lâklâk ile.

Yazık oldu şu geçen ömrümüze,
Yere batsın bu addet, bu tüze,
Konsa devlet kuşu da üstümüze,

Yakışır mı başımızda ak ile,
Leyleğin ömrü geçer lâklâk ile.

Gizli hummalar ile yandı başım,
Boş emeller ile çalkandı başım,
Ne akıllandı, ne uslandı başım,

Ezmeli böyle başı tokmak ile,
Leyleğin ömrü geçer lâklâk ile.

Bursa — 1937

EŞEĞE GEM VURMAYIN...

*Benim ağzım pek yandı, aman siz dikkat edin,
Yalnız lâıyk olan adama hürmet edin,
Haddini kim bilmezse ona hakaret edin,*

*Ele alçak durmayın. onu hakikat sanır,
Eşeğe gem vurmayın, kendisini at sanır.*

*İnsanların kimisi uyuş köpek gibidir,
Kimisi ayı gibi, kimi eşek gibidir,
Tilkiye doğru olmak. hakka sövmek gibidir,*

*Nâmerdi okşamayın. onu bir tokat sanır,
Eşeğe gem vurmayın, kendisini at sanır.*

*Pehpehler, pohpohlarla çok itleri at yaptık,
Uçurduk ta göklere alkıştan kanad yaptık,
Hiç yoktan başımıza koca saltanat yaptık,*

*Üstüne çul vursanız, it onu kanad sanır,
Eşeğe gem vurmayın, kendisini at sanır.*

*İşini uyduranlar tilki gibi kurnazdır,
Silâhı hep yalandır, zekâsı gayet azdır,
Yalanını tutsanız, fayda yok utanmazdır,*

*Yüzüne tükürseniz, onu kalafat sanır,
Eşeğe gem vurmayın, kendisini at sanır.*

*Gösterme karda gez de kimseye izlerini,
Kıymet bilmiyenlere arz etme cevherini,
Varlığını belli et, açmadan her yerini,*

*Bir hamal kayığını sarhoş bilmez, yat sanır,
Eşeğe gem vurmayın, kendisini at sanır.*

*Sözün yerinde söyle, demiri tavında döv,
Öveceğin adamı iyi tart da öyle öv,
Söveceğin adamın yüzüne tükür de söv,*

*Yüzüne tükürmezsən onu iltifat sanır,
Eşeğe gem vurmayın, kendisini at sanır.*

Bursa -- 1937

HARMAN SONU DERVİŞLERİN...

*Ne pek sevin, ne de yerin
Bir mânası yok kederin,
Yabancıyız bu yerin,*

*Doğrusunu al haberin:
Harman sonu dervişlerin.*

*Dün ne idik, bugün neyiz?
Bu varlığa bahaneyiz,
Yarın birer efsaneyiz,*

*Hiç düşünme derin derin,
Harman sonu dervişlerin.*

Biter ümitlerin yağı,
Tükenir hayat ırmağı,
Geçer arzuların çağı,

Sonu gelir bu işlerin,
Harman sonu dervişlerin.

Şöhret rüzgâr gibi uçar,
Bu dünya tez gelir geçer,
Talih seller gibi kaçar,

Bir gün bilinir değerini,
Harman sonu dervişlerin.

Önden koşanlar yorulur,
Bir gün hesabı sorulur,
Kızıl hırsları durulur,

Bu dizginsiz gidişlerin,
Harman sonu dervişlerin.

Geçer ilkbahar, yaz olur,
Kara kışta ayaz olur,
Pembe güller açmaz olur,
Bugün sıcak, yarın serin,
Harman sonu dervişlerin.

Bursa — 1938

KOMŞUNUN TAVUĞU KAZ...

*Bir başa devlet tacı konsa, her şey fetholur,
Kııldansa bir zafer, öksürse hikmet olur,
Karşısında insanlar hemen iki kat olur,
Parmağını oynatsa o bir işaret olur,*

*Apar topar yürüse herkese hız görünür,
Komşunun tavuğu kaz, karısı kız görünür.*

*İnsanların gözüne hakikat zor görünür,
Al pembeyi gösterin, onlara mor görünür,
Bazan kara bir marsık kıpkızıl kor görünür,
Ele geçen saadet nолursa hor görünür,*

*Ağızdaki bir nimet çürük sakız görünür,
Komşunun tavuğu kaz, karısı kız görünür.*

İnsan oğlu nedense doymak bilmez bir açtır,
Elin tarlası bitek, kendininki kıraçtır,
Elin keçe küllâhı kendi gözünde taçtır,
Nasıl bağı yanıktır, hele bir ağız açtır,

Kendi karısı kuru, kızı cılız görünür,
Komşunun tavuğu kaz, karısı kız görünür.

Yeni yeni adamlar çıkar, haberimiz yok,
Onların arasında bizim hiç yerimiz yok,
Amcamız, dayımız yok, demek değerimiz yok,
Fakat bundan ötürü asla kederimiz yok,

Onların hünerleri bize yavuz görünür,
Komşunun tavuğu kaz, karısı kız görünür.

Devletin sofrasına çökmüşler devlet gibi,
Kapışıklar babadan kalma bir servet gibi,
Bütün hısım akraba aramızda set gibi,
Karşıdan bakıyoruz biz üvey evlât gibi,

Başlarında kel olsa bize yıldız görünür,
Komşunun tavuğu kaz, karısı kız görünür.

Hamdolsun esir değil, vatandasız bizler de,
Bol bol nefes alırsız hürriyetle her yerde,
Kimseye sır vermeyiz, derdimizi gizler de,
Fakat bizim lokmamız büyük o aç gözlerde,

Şerbet içsek şampanya, ayran kırmızı görünür,
Komşunun tavuğu kaz, karısı kız görünür.

Bursa — 1938

ÖLME EŞEĞİM ÖLME...

Ne karışık işleri hallettim kitaplardan,
Çıktım açık alınla en zorlu hesaplardan,
Fakat midem bulandı şu yaldızlı kaplardan,
Sunulan şerbetlerden yutturulan haplardan,

Bütün ömür bekledim şu kâbus bitsin diye,
Ölme eşeğim ölme, yoncalar bitsin de ye.

Hayatı bir çekilmez yük gibi taşıyorum,
Ellere baka baka sabredip yaşıyorum,
İyi ki, fâni olmuş şu dünya aşıyorum,
Ya fâni olmasaydı nolurdu şasıyorum,

Bekliyorum nerdeyse bir şafak atsin diye,
Ölme eşeğim ölme, yoncalar bitsin de ye.

Älemde ne kadar çok baylar var, bayanlar var,
Otomobilliler var, atlular, yayanlar var,
Ne ben eli anladım, ne de anlıyanlar var,
Hepsinin başlarında akrepler, çıyanlar var,

Böyleyken istiyorum şu borum ötsün diye,
Ölme eşeğim ölme, yoncalar bitsin de ye.

Kimisi yakalamış şansını yelesinden,
Oturmuş kana kana içer emel tasından,
Sen korkmuş çekilmişsin el oğlu böylesinden,
Gizlenmiş bakıyorsun tevekkül kulesinden,

Älemin hercümerci bir sona yetsin diye,
Ölme eşeğim ölme, yoncalar bitsin de ye.

Mademki olamadın bir dalkavuk maskara,
Karaya ak demedin, aka demedin kara,
Mademki oynamadın sen ele bir dubara,
Ümidin bağı kaldı elindeki bir zara,

Bekliyorsun şans eli bir düşüş atsın diye,
Ölme eşeğim ölme, yoncalar bitsin de ye.

Hayatın baştan başa bomboş bir emek oldu,
Ömrünün bilânçosu sade beklemek oldu,
(Bu yıl da böyle geçsin bakalım) demek oldu,
Sabır aşısı, bulduğun biricik yemek oldu,

Bekledin bahtın kızı dizine yatsın diye,
Ölme eşeğim ölme, yoncalar bitsin de ye.

Bursa — 1938

DAM ÜSTÜNDE SAKSAĞAN...

*Bütün eski taşlar şimdi bize yad oldu,
Kimisi sayıldı oldu, kimisi damat oldu,
Kimisi Şirinleşti, kimisi Ferhat oldu,
Her birisi ülkede tanınmış bir ad oldu,*

*Bizler de iş edindik böyle destan yazmayı,
Dam üstünde saksağan vur beline kazmayı.*

*Onlar bizden daha sağ, bizden daha soldular,
Anlamadık bir türlü ne ettiler, noldular,
Bizim gibi halk iken şimdi halkçı oldular,*

*Unuttular yollarda yaya gezip tozmayı,
Dam üstünde saksağan vur beline kazmayı.*

*Kulübeden çıkanlar hep apartımanlandı,
Dün cıvı gördüklerin semizlendi, kanlandı,
Her birisi ün aldı, gururlandı, şahlandı,
Onları yetiştiren bilmem hangi bostandı,*

*Böyle kabaklar gibi kim istemez azmayı,
Dam üstünde saksagan vur beline kazmayı.*

*Nasıl uçurlarsa çocuklar balonları,
Biz de öyle uçurduk aramızdan onları,
Birden fazla değilken dizlerinde donları,
Şimdi vardır hepsinin bankada milyonları,*

*Öğrendiler karada dalgıç gibi yüzmeyi,
Dam üstünde saksagan vur beline kazmayı.*

*Gerçi biz bir milletiz sınıfsız, imtiyazsız,
Kuru ekmek yiyoruz çoklarımız piyazsız,
Yaşamaya ahdettik imtinansız, niyazsız,
Böyle nice yılları saydık baharsız, yazsız*

*Unuttuk çoktan beri sevinmeyi, kızmayı,
Dam üstünde saksagan vur beline kazmayı.*

*Varsın bütün tanırlar bizlerden uzak olsun,
İsterse aramızda karlı buzlu dağ olsun,
Yeter ki, başımızda ulu Önder sağ olsun,*

*O bilir insanları birer birer süzmeyi,
Dam üstünde saksagan vur beline kazmayı.*

Bursa — 1938.

SİZİNKİ TATLI CAN DA..

*Görmüyoruz sanmayın iç yüzünü işlerin,
O doğru duruşların, o eğri gidişlerin,
Neler çiğnediğini hiç durmadan dişlerin,
Ne yolda olduğunu o yaldızlı fişlerin,*

*Biliriz yenileni kuzu mudur, tavşan mı?
Sizinki tatlı can da bizimki pathcan mı?*

*Maroken koltukların çıkardınız tadını,
Yokladınız güzelin cililini, yadını,
Şu ince belli kıızı, şu fıkırdak kadını,*

*Ne dediniz olmadı, bir yosma mı, civan mı?
Sizinki tatlı can da bizimki pathcan mı?*

Sizler de bizdendiniz, ne çabuk ayrıldınız?
Her biriniz en yüce yerlere kayrıldınız,
Kiminiz doğruldunuz, kiminiz eğrildiniz,

Böylece zevk içinde yaşarsınız, yalan mı?
Sizinki tatlı can da bizimki pathcan mı?

Yok mu ata malından azıcık pay bize de?
Adımız hiç görülmez pasaportta, vizede,
Biz de gezmek isteriz Londra'da, Gize'de,
İsterseniz gideriz hattâ Portekiz'e de.

Bizim yerimiz sade Sivas, Erzurum, Van mı?
Sizinki tatlı can da bizimki pathcan mı?

Ne sorulur bilseydik, amcamız, dayımız mı?
Değilse nemiz eksik aklımız, boyumuz mu?
Yoksa beğenilmeyen bir kötü huyumuz mu?
İnanımız mı bozuk, kanımız, soyumuz mu?

Bizim kanımız başka, sizinki başka kan mı?
Sizinki tatlı can da bizimki pathcan mı?

Bizler de sizin gibi yorulmak istiyoruz,
Divanda, encümende kurulmak istiyoruz,
İnsanlar sırasında görülmek istiyoruz,

Kırk yıl posteki gibi sürünen de insan mı?
Sizinki tatlı can da bizimki pathcan mı?

Süründük bu kadar yıl Aydın'da, Muş'da, Van'da,
Kahve gibi kavrulduk, dövüldük bu havanda,
Şöyle bir yaşamadık Karlisbat'da, Lozan'da,
Fakat arılar gibi çalıştık bu kovanda,

Balı, kaymağı sizin, bize acı soğan mı?
Sizinki tatlı can da, bizimki pathcan mı?

Bursa — 1939

AL KAŞAĞI GİR AHIRA...

*Ey hakikat, sen ki bana el âlemden yakınsın,
Hiç kimseyle sözüm yok, haksız olan sakınsın,
Ben yazayım doğru bir söz, her mecliste okunsun,
Niçin seni yolsunlar da eller sorguç takınsın?*

*Zülf-ü yâra dokunurmuş, dokunursa dokunsun,
Al kaşığı, gir ahıra, yarası olan kocunsun.*

*Demokratiz gerçi bugün, fakat bundan ne fayda,
Kimi yaşar kulübede, kimi yaşar sarayda,
Kimi ekmek nafakası kestiriyor urayda,
Kimi alır oturduğu yerde beşyüz bir ayda,*

*Hem de vardır içlerinde aygır, eşek, at, tosun,
Al kaşığı, gir ahıra, yarası olan kocunsun.*

Hep paradır her tarafta taptığımız hak diye,
Bu kuvvetle gösterirler karayı da ak diye,
Emretseler yakacağız Beytullah'ı yak diye,
Uzatırız boynumuzu, kelepçeyi tak diye,

Hakkı dahi vuracağız, yeter densin, vurulsun,
Al kaşağı, gir ahıra, yarası olan kocunsun.

Jurnalculuk, riyakârlık geçer akça mal gibi,
Namusu da yemişlerdir çoklarımız bal gibi,
Kahbeliği bürünmüşler üstlerine şal gibi,
Bilâperva eğilirler her kuvvete dal gibi,

Sen milletin derdine yan, onlar kına yakınsın,
Al kaşağı, gir ahıra, yarası olan kocunsun.

Boklarında mücevher mi bulunmuş bu itlerin?
Bu milletin ensesinde çullanan ifritlerin,
Bir keyf için boğdurulan, ezilen yiğitlerin,
Vatan, millet bayrağında can veren şehitlerin,

Herkes memnun durumundan bize kimler acınsın?
Al kaşağı, gir ahıra, yarası olan kocunsun.

Her çağında böyle midir bu dünyanın düzeni?
Eloğlu bak yutturuyor Lüfer diye sazını,
Millet bir gün zora gelip kaldıracak kazanı,
Seyreyleyin siz o zaman devrileni, sızanı,

Ey dünya sen ne maskara, ne dönecek bir acınsun?
Al kaşağı, gir ahıra, yarası olan kocunsun.

Bursa — 1939

GİDEN AĞAM, GELEN PAŞAM...

*Ne evim var, ne postum var,
Ne düşmanım, ne dostum var,
Ne kimseye bir kasdım var,
Ne pabucum, ne mestim var,*

*İşte hırkam, işte asâm,
Giden ağam, gelen pašam.*

*Bu toprakta ben bir ferdim,
Varlığımı hiçe verdim,
İylik umdum, kemlik gördüm,
Açmıyorum, çoktur derdim,*

*Kime açıp kime deşem,
Giden ağam, gelen pašam.*

*Yalnız bizi soymuyorlar,
Hiç kimseyi koymuyorlar,
Milyonlarla doymuyorlar,
Bağrışsak da duymuyorlar,*

*İşte sacım işte maşam,
Giden ağam, gelen paşam.*

*Duyacaklar, görecekler,
Başa çorap örecekler,
Kızıp beni sürecekler,
Defterimi dürecekler,*

*Nasıl kızam, nasıl coşam?
Giden ağam, gelen paşam.*

Bursa — 1939

İKİ GÖNÜL BİR OLUNCA...

*Gece gündüz içmek gerek muhabbetin tasından,
Sarhoş olup geçmek gerek bu dünyanın yasından,
Mey temizler insanları dedi kodu pasından,*

*Meyhanede kaynaşınca insanlar bir can olur,
İki gönül bir olunca, samanlık seyrân olur.*

*Hor görmeyin biz de varız değme kuldân uluyuz,
Biz de Âdem babamızın bir günahkâr oğluyuz,
Biz de zalim, can yakıcı bir sultanın kuluyuz,*

*Bir sultana kul olanlar âleme sultan olur,
İki gönül bir olunca, samanlık seyrân olur.*

*Gerçi beylik, efendilik bugün kanunda yasak,
Biz gene bir efendiye başımızı dayasak,
Olmaz idik el âlemin elinde bir oyuncak,*

*Sevdiğinden ayrılırsa insan perişan olur,
İki gönül bir olunca, samanlık seyrân olur.*

*Bir kapıya kul olursan her işin âsan olur,
Gün gün artar paran pulun, katrayken umman olur,
Efendinin bir nazarı en büyük ihsan olur,*

*Bu nazara eren kişi, baş iken başkan olur,
İki gönül bir olunca, samanlık seyrân olur.*

*Bir kapıya kul olurken benliği silmek gerek,
Efendinin dileğini lep demeden bilmek gerek,
Her nimeti, her hikmeti sözünde bulmak gerek,*

*Canla başla kul olursan efendin hayran olur,
İki gönül bir olunca, samanlık seyrân olur.*

*Başkanların çoğu zaten iyi kulluk yapanlardır,
Bu dünyaya doğru yolu keşfederek sapanlardır,
Hakikata değil, yalnız efendiye tapanlardır,*

*Hakikata kulluk yapan mamur olmaz, viran olur,
İki gönül bir olunca, samanlık seyrân olur.*

ANLIYANA SİVRİSİNEK SAZ GELİR...

*Toysun oğul, her ne desem vız gelir,
Doğru sözüm hor görülür, yoz gelir,
Her yeni şeyden sana bir hız gelir,
Her köşeden bir nice avaz gelir,*

*Anlıyana sivri sinek saz gelir,
Duymıyana zurna, davul az gelir.*

*Durma çalış, damgalı bir kul gibi,
Kendini harcan el için pul gibi,
Eller otursun, yaşasın gül gibi,
Bağrını aç ortaya ser yol gibi,*

*Anlıyana sivri sinek saz gelir,
Duymıyana zurna, davul az gelir.*

Ak denilen her söze olmaz inan,
Girdisi var, çıktısı vardır aman,
Aç gözünü şimdi değışti zaman,
İçkisi de, çalgısı da çok yaman,

Meclise kanun yerine caz delir,
Duymıyana zurna davul az gelir.

Ömrünü harcanma eşekler gibi,
Salta duran uslu köpekler gibi,
Ol da demem zırlı fişekler gibi,

Serçeye imrenme hemen kaz gelir,
Anlıyana sivri sinek saz gelir.

Talih atı gözleri görmez döner,
İğretiye binmiş olan tez iner,
Bir gece gökte nice yıldız söner,
Parlıyacak yıldızı bilmek hüner,

Karga uçarsa önüne baz gelir,
Anlıyana sivri sinek saz gelir,

Önce bu âlem sana pek hoş gelir,
Gitgide renkler silinir, loş gelir,
Beklediğin posta döner, boş gelir,

Gök bulanır, gün kısılır, yaz gelir,
Anlıyana sivri sinek saz gelir.

Bursa — 1940

PİR AŞKINA HİZMET...

*Ortalık dalgalıdır işte gene,
Girecek sanmayınız bir düzene,
Boş umutlarla gönüller bezene,
Değiliz yurdun öz oğlu, bize ne?*

*Alı yükseldi de Ahmet düştü,
Bize pir aşkına himmet düştü.*

*Yola çıktık, nice menzül aştık,
Bir nice zahmet ile uğraştık,
Doğruyu söyleyelim, hep açtık,
Vatanın sofrasını paylaştık,*

*Herkesin hissesine et düştü,
Bize pir aşkına hizmet düştü.*

"Hâm yağma" ya girenler sendi,
Her taraf onlara bir gülsendi,
Gizli bir emrile "Yağma!" dendi,
Kuzular yendi, piliçler yendi,

Ellere türlü ganimet düştü,
Bize pir aşkına hizmet düştü.

Bir alay aşıkı şeydalarlık,
Gece gündüz koşarak ağılardık,
Kûy-i dildara nihayet vardık,
Yârin etrafını birden sardık,

Pinti engellere kismet düştü,
Bize pir aşkına hizmet düştü.

Bir bölük safderun kimseleriz ,
Taş basar bağrımıza, sabrederiz,
Yoksuluz, boynu bükük derbederiz,
Şükreder de ne verirlerse yeriz,

Kapıda hep bize növbet düştü,
Sade pir aşkına hizmet düştü.

Dönmüşüz aşk ile divanelere,
Sığmıyor hâletimiz hanelere,
Teşneyiz kevser-i rahmet esere,
Aşka, ulviyete bigânelere,

Bezm-i vuslette muhabbet düştü,
Bize pir aşkına hizmet düştü.

Bursa — 1940

YAYA KALDIN TATAR AĞASI.

*Atı alan alması kaçmış,
Üsküdar'ı geçen geçmiş,
Beklediğin fırsat uçmuş,*

*Sana da kalmış tasası,
Yaya kaldın tatar ağası!*

*Beklediğin şeyler nerde?
Hepsi yabancı ellerde...
Semin işin ne bu yerde?
İstedin ki, perde perde,*

*Açılsın ömrün mânası,
Yaya kaldın tatar ağası!*

*Pinekledin köşe bucak,
Her zahmete açtın kucak,
Kalmadı baş, yürek, bacak,
Eyüp sabrı bu olacak,*

*Hâlâ yaşamak hülyası,
Yaya kaldın tatar ağası!*

*Kısmet kapısı kapanmış,
Dünya nimeti tükenmiş,
Ciğerin odlara yanmış,
Tevekkül sana kalanmış,*

*Yoktur bu derdin devası,
Yaya kaldın tatar ağası!*

*Vaktında menzili tuttun,
Fakat atını çatlattın,
Gittin de muhtara çattın,*

*Demenin geldi sırası
Yaya kaldın tatar ağası!*

*İlim, sanat, marifet hey,
Vatan, millet, memleket hey,
Namus, iman, hamiyet hey,
Can ve gönülden hizmet hey!*

*Kahn kafanın dâvası,
Yaya kaldın tatar ağası!*

Ankara — 1942

YAĞMA HASAN'IN BÖREĞİ...

*Devlet malı deniz derler,
Yemiyenler domuz derler,
Yiyen olur semiz derler,
Oraya ver omuz derler,*

*Çekeceksin bu emeği,
Yağma Hasan'ın böreği.*

*Filân yüz, elli, bin almış,
Öteki üç yüz bin çalmış,
Hazine tam takır kalmış,
Devlet yeni salgın salmış,*

*Elbet vermektir gereği,
Yağma Hasan'ın böreği.*

*Yapmışlar yeni teşkilât,
Koymuşlar bol bol tahsisat,
Sen altından şilteni sat,
İster kuru yerde aç yat,*

*Fakat getir, dök parayı,
Yağma Hasan'ın böreği.*

*Ayda beş yüz neye yeter?
Bayan oynar her gün poker,
Birkaç binlik gelir ister,
Oğlan onu metresle yer,*

*Düşünme hiç başka şeyi,
Yağma Hasan'ın böreği.*

*Yazık oldu sana Hasan,
Günden güne artar tasan,
Bir görünmez elde kasan,
Üstünde zıplayıp basan,*

*Elin maskara köpeği,
Yağma Hasan'ın böreği.*

Ankara — 1942

HANCI SARHOŞ, YOLCU SARHOŞ...

*Bir kör değüşü gidiyor,
Bilmiyor curan çalam,
Birkaç serseri köftehor,
Tutmuşlar bütün alam,*

*Sen ne desen, ne yapsan boş,
Hancı sarhoş, yolcu sarhoş.*

*Bir şey durmuyor temelli,
Ne cevher ne değer belli,
Şuna beş yüz, buna elli,
Kimi oynar çifte telli,*

*Uzaktan bak, manzara hoş,
Hancı sarhoş, yolcu sarhoş.*

İlim topal, sanat sağır,
İşin durumu çok ağır,
Senin sırtın olmuş yağır,
Kimse duymaz bağır, çağır,

Dört bir yana habire koş,
Hancı sarhoş, yolcu sarhoş.

İmtiyazlı adamlar var,
Çok da nazlı adamlar var,
Bütün devlet onlara yâr,
Sen istersen durma yalvar,

Uğraş, çalış, çabala coş,
Hancı sarhoş, yolcu sarhoş.

Zekâ sandalyadan gelir,
Dehâ koltukta yükselir,
Servet fazilet demektir,
İster kudûr, ister delir,

Farkedilmez ipek, flos,
Hancı sarhoş, yolcu sarhoş.

Olanı hoş görüş hikmet,
Alkışlamak da siyaset,
Hiç üzülmeye, etme haset,
Susmak en büyük kıyaset,

Yum gözünü her taraf loş,
Hancı sarhoş, yolcu sarhoş.

Ankara — 1942

ÇIKMADIK CANDA ÜMİT VAR...

*Bahta bağlılar işimiz,
Yazdan bilimez kışımız,
Hep gösteri gidişimiz,
Elliye vardı yaşımız,*

*Bir türlü baht olmadı yâr,
Çıkmadık canda ümit var!*

*Lâf söyledi bal kabağı,
Uşaklar tuttu tabağı,
Gezdirdiler lağı, bağı,
Erir yürekl rin yağı;*

*Hiç kalmadı utanma, âr,
Çıkmadık canda ümit var!*

İşimiz hep bir zar işi,
Ona bağlıdır her kişi,
Ya atacaksın düşesi,
Ya satacaksın geçmişi,

Bekle vakit olsa da dar,
Çıkmadık canda ümit var!

Kölelerden başkan yaptık,
Baylardan külâhı kaptık,
Bir özge Tanrıya taptık,
Hasılı sapıttık, saptık,

Gececek mi bu dalgalar,
Çıkmadık canda ümit var!

Değer verdik yapıntıya,
Gösterişe, akıntıya,
Yapı deriz yıkıntıya,
Gidiyoruz akıntıya,

Bilmem nedir bundan çıkar,
Çıkmadık canda ümit var!

Hoştur yatıp da uyusak,
Ağız açmak oldu yasak,
Bir alay baldırı çıplak,
Burada bey, orda uşak,

Bilmem nasıl gelir bahar,
Çıkmadık canda ümit var!

Ankara — 1943

SU TESTİSİ SU YOLUNDA KIRILIR...

*Güvenilmez dostluğuna feleğin,
Düz ovada eteğini sarılır,
Kurtulursun güçlü ise bileğin,
Fakat kişi her gün ölür, dirilir,*

*En sonunda bir vargıya varılır,
Su testisi su yolunda kırılır.*

*Yeni bir can topluluğa atılır,
Bir su gibi koca sele katılır,
Irmak olur bu ırmakta yatılır,
Ne ak tenler bu ırmakta tutulur,*

*Akar, coşar bir gün olur yorulur,
Su testisi su yolunda kırılır.*

*Karşılaşır bin bir çeşit kişiyle,
Kimi dalmış yalnız kendi işiyle,
Kimi kazar mezarını dışıyla
Kimi oynar kendi harmanbisiyle (1),*

*Kimi kazar, kimi küser darılır,
Su testisi su yolunda kırılır.*

*Günler geçer mayıs olur, mart olur,
İçindeki arslan koca dert olur,
Tilki olur, köpek olur, kurt olur,
Yaban iller, dağlar ona yurt olur,*

*Bir gün onun defteri de dürlür,
Su testisi su yolunda kırılır.*

*Oyuncaktır toplulukta arımız,
Hiç farketmez kirlimizle durumuz,
Gececektir hep yaşımız, kurumuz,
Kırmızımız, akımızla, karamız,*

*Her güzelin bir eksiği görülür,
Su testisi su yolunda kırılır.*

*Bir çarpınış yerin her bir ferdinde,
Ayısında, kuzusunda, kurdunda,
Rahat değil kimse kendi yurdunda,
Kimi parti, kimi prtı derdinde,*

*Bay oldum der, kimi çıkar kururur,
Su testisi su yolunda kırılır.*

İstanbul — 1948

(1) Konya'da küçük çocukların oynadıkları bir toprak oyunu.

TEZEKTEN TERAZİNİN...

*Deveye neden böyle boynun eğik, demişler,
Deve dudak bükerek, nerem doğru ki, demiş.
Birbirini karşılar her yerde bütün işler,
Bir yerinde bozukluk oldu mu aksar o iş.*

*Şaşkın kaptana düşer, dümeni bozuk gemi,
Tezekten terazinin b.. tan olur dirhemi.*

*Bir arada istersin, koşumu çözük olur,
Otobüse bakarsın, yastığı bozuk olur,
Otomobil tutarsın, keseye kazık olur,
Hâsık bu yollarda hep bize yazık olur,*

*Bir komedi zanneder seyreden bu dramı,
Tezekten terazinin b.. tan olur dirhemi.*

*İlim, sanat, fazilet hedef etmiş geçimi,
Bakın neye benzedi yeni sürin biçimi,
Daha nasıl açayım bilmem size içimi,
Böyle düşkün sürünün böyle olur seçimi*

*Senin umduğun şeyler bilmem bize göre mi?
Tezekten terazinin b.. tan olur dirhemi.*

*Neye böbürlenirsin bir pul etmez diyetin,
Elbet sonu kof çıkar püften olan niyetin,
Sakisi böyle olur böyle bir cemiyetin,
Böyle biter cümbüşü böyle bozuk heyetin,*

*Böyle uyuz Ash'nın kambur olur Kerem'i,
Tezekten terazinin b.. tan olur dirhemi.*

*Ele geçen fırsatı hemen kavra belinden,
Çalış kütük kapmağa sen zamanın selinden,
Günün türküsü neyse o düşmesin dilinden,
Bahtın sana gülmezse hayr-umma el elinden,*

*Kendi başına sürer kelin olsa merhemi,
Tezekten terazinin b.. tan olur dirhemi.*

*Sakın nâmert aşına sokma elini yakar,
O tıkmınsın, sen yutkun, bu da elbet can sıkar,
Bir iyilik yaparsa bin kere başa kakar,
Böylelerden gelecek iyilikten ne çıkar?*

*Öylesine hayr-eder bir söysüzün keremi,
Tezekten terazinin b.. tan olur dirhemi.*

YILLIK DESTAN

Namdar Rahmi, eski âşık tarzı destanlar da yazmıştır. Bunlardan 1935 - 36 yılları vukuatını toplayan bir destanı çok sevdiği arkadaşlarından Tahsin Nahid Uygur'a göndermiş. Başka yerde çıkmamış olan bu uzunca destanı da o yılların, hususiyle Bursa mektepler muhitini ilgilendiren olaylarını tesbit etmiş olması bakımından kitaba eklemeyi uygun bulduk.

1

935 - 36 da,
Olan vukuatı edeyim beyan,
Yapayım şöylere ben bu halî da,
Sen kimine sevin, kimisine yan.

2

Uzun yolculuğa çıktı Yüçetin,
Öyle bir yolculuk ki, sonu çetin,
Samsun'da nûs etti, ecel şerbetin,
İçmez olmuş iken ne mey, ne duhan.

3

Bursa'da bu kara haber yayıldı,
Dostlar kimi yandı, kimi bayıldı,
Bu çok büyük bir felâket sayıldı,
Yıkıldı, dağıldı, meclis-i yâran.

4

Gidip gelmemek var, gelip bulmamak,
Derler bu çok doğru bir söz muhakkak,
Hilmi niçin oldun sen bizden uzak,
Bizleerde komadın takat-ı derman.

5

935 ağustos dördü,
Başımıza böyle bir matem ördü,
Felek böyle nice matemler gördü,
Böyle ne canları yok etti Devran.

6

Meğer bu felâket yalnız değilmiş,
Anladık talihin boyu eğilmiş,
İnananlar dedi, bunda var bir iş,
Demek istediler: Hikmet-i Yezdan.

7

Tesrini saninin yine dördünde,
Güneş görünmedi arz üzerinde,
Korkudan saklandı gayet derinde,
Ortalığı tuttu sis ile duman.

8

Sabah vakti getirdiler bir haber,
Memduh'un zevcesi ölmüş dediler,
Meğer intiharmış, ölümden beter,
Şaşırıp okudu herkes: Fesuphan.

9

Duyar duymaz koştuk matem evine,
Lânet okuyarak ölüm devine,
Feleğin tükenmez kahriyle yine,
Bir saadet yurdu olmuştu viran.

10

Memduh pek üzülmüş, harap olmuştu,
Ağlamaktan gözleri kan dolmuştu,
Ta besabah saçlarını yolmuştu,
Teselliye koştı cümleten ihvan.

11

Ne mümkün teselli böyle bir derdi,
Eyyüp bile olsa kendisin yerdî,
Tanrım ben bu hale dayanmam derdi,
Onun sabrı bile bulurdu payan.

12

Bir an için Memduh çıktı odadan,
İşittik ansızın iki el dan dan,
Hemen fırlayarak koştu ihvan,
Cümlemizi esirgesin Yaradan.

İki el tabanca bitirmiş işi,
Gördük ki, yatıyor Memduh'un nâsi,
Nasıl etsin buna tahammül kişi,
Dünya gözümüze kesildi zindan.

İki cam birden koyduk mezara,
Takat yoktu bizde feryad-ı zâra,
Münkirler de inandılar nazara,
İsabet-i nazar hak imiş inan.

Ne cilveler varmış Çarhın oyununda,
935 yılı koymunda,
Bu ettiği işler kalsın boynunda,
Yetişmez mi verdik bir hayli kurban.

Bilmem Akrep miydi bu yılın adı,
Kimsenin ağzında lezzet koymadı,
Yılan, akrep, ejder veyahut cadı,
Her ne şeye çıktı, gitti aradan.

İkinci teşrinin ilk haftasında,
Bir havadis çıktı hikmet-i Hüda,
Kudurmuş Duçe'nin kafa tasında,
Ortaya atıldı gizlenen pilân.

Mussolini kurt başını kaldırdı,
İtalya'yı Eritre'ye saldırttı,
Habes elin asker ile doldurdu,
Göklere yükseldi feryad-ı figan.

Türk her zaman alıcenaptır gayet,
Mazhuma gösterir her zaman şefkat,
"Bizimkiler" diye tutturdu millet,
Habeshliyi zannettiler müslüman.

20

*Halk koyuldu havadisi takibe,
Bu sefer, benzedi ehli salibe,
Habesistan maruz kaldı tahribe,
Her taraftan sür sal etti İtalyan.*

21

*İtalya bizim de düşmanımızdır,
Her an göz diktiği vatanımızdır,
Gözünü yıldırان arslanımızdır,
Atatürk'ten korkar gidi bi-taban.*

22

*Aynı yıl birinci kânun on yedi,
Sami Argüden'e bir müjde geldi,
Ankara'ya müdür oldu, yükseldi,
Bu haberle olduk cümlemiz şadan.*

23

*Artık uğur yılı girdi diyelim,
Keyfimize bakıp içip yiyelim,
Elbette benim de kalmaz boş elim,
Benim de koynuma girer o cânan.*

24

*Biraz da mevsimden bahsetmek gerek,
Havalar hoştu, gayetle gevrek,
Caizdir bu yıl kış görmedik desek,
Öyle ki, denilse ilkbahar şayan.*

25

*Zemheride her yer yemyeşil oldu,
Kirazlar, elmalar çiçekle doldu,
Çiçek ne ki, hem de meyvalar oldu,
Piyasaya kiraz verdi bahçevan.*

26

*Ta şubat on birde düştü yere kar,
Çokları dediler, bu hava sakar,
Tanrının rahmeti her yerden akar,
Böyle istihraçlar olur hep yalan.*

*İstanbul'da müthiş fırtına çıktı,
Haylı evler, damlar, köprüler yıktı,
Dediler: çok kimse canından bıktı,
Olmamış tarihte böyle bir zaman.*

*Alemleri uçtu minarelerin,
Altı üste çıktı inan ki yerin,
Bu hâdiseden de olsun haberin,
Gafil kalmıyasan bu maceradan.*

*Bir de torik bolluğunu isittik,
Hep yer yer birikmiş milyarlar torik,
Toriklerle dolmuş sanki her delik,
Bize ne torikmiş yahut ki sazan.*

*Lâkin millet bundan çıkarmış ahkâm,
Çok tecrübe bunu göstermiş tamam,
Torik bol olursa hasılı kelâm,
Gayet müthiş harpler almış meydan.*

*Vâkıa dünyanın hali pek ergin,
Milletlerin sınırları çok gergin,
Daha dün çıkmışken kavgadan bezgin,
Nasıl bu azgınlık oldu nümayan.*

*Alamanlar Ren'e girdi, dikildi,
Fransızın birden boynu büküldü,
Korkusundan sınırında irkildi,
Çünkü gem ayağı aldı Alaman.*

*Alaman der: biz müsavat isteriz,
İngiliz der: biz her zaman misteriz,
Fransız der: biz de size gösteriz,
Lokarno'dan elimizde var ferman.*

34

*Rus diyor ki: nerde benim dengim var?
Yirmi milyon askerim var, tankım var,
Alman kafa tutar ise cengim var,
Ey Fransız, arkandayım sen dayan.*

35

*Aman bize dokunmasın bir ucu,
Tanrı olsun bizim mülke korucu,
Atatürk'e bozdurmasın orucu,
Biz atlattık çünkü hayli imtihan.*

36

*Yine kendimizden bahsedelim biz,
Ne lâzım şimdi dağ, bâdiye, deniz,
Yeni bir haberle yandı içimiz,
Hem sevindik buna hem olduk gıryan.*

37

*Aldığımız haber ki: Tahsin Nahit,
Gidiyormuş Ankara'ya pür ümit,
Yolun açık olsun, git birader git,
Kapatamaz seni perde-i nısyân.*

38

*Demek şimdi Tahsin Uygur'dan olduk,
Pirince giderken bulgurdan olduk,
Dârı gördük amma Mansur'dan olduk,
Bezmimiz dağıttı Hallâc-ı zaman.*

39

*Tahsin Nahit başımızın tacıdır,
Bu ayrılık bize gayet acıdır,
Burada kalanlar hep duacıdır,
Yâver olsun ona devri bi aman.*

40

*Tıynetinde mertlik, asalet vardır,
Hem âlicenaplık, hem şecaat vardır,
Hem ağırlık hem de nezaket vardır,
Hâsılı çok temiz oğlandır oğlan.*

*İnsanlar ne tıhaf karakter taşır,
Ruhlar birbirini bulur kaynaşır,
Anlaşarak sevişmeğe aynaşır,
Ne çare çok sürmez gelir bir hazan.*

*Ne mümkün unutmak onun şahsını,
İlk görüşte sevmiştik biz Tahsin'i,
Bundan sonra yapacağız bahsini,
Tatlı bir hâtıra kaldı armağan.*

*Bahsi acı açtın acı bitirme,
Saçma yazıp, sen aklını yitirme,
Okuyana, gayrı baktık dedirme,
Artık sözüne bir sonuç ver ozan.*

*Bizi bir gün buluşturur bahtımız,
Söz vermiştik vati vardır ahdımız,
"Çamlı Köşkte" kurulacak tahtımız,
(940) tadır verilmiş peyman.*

*KARATAY, saamayı attın, savurdun,
Kahve diye arpa nohut kavurdun,
Kavut yiye yiye şişti avurdun,
Gören de zanneder bunu bir destan.*

Aziz kardeş,

Sen bu destanı bir sene falan idare et. Biz öyle kolay kolay mektup yazar takımdan değiliz. Rivayete göre sen bana da bir mektup yazmışsın. Almadım amma, almış kadar memnun oldum. Bu yazı kafa işi değil, kafiye işidir. Ne yapalım harifte kafa yok ki... Almanca ders bitmek üzeredir, biz de bittik amma.

Ben Rıza'ya bakıyorum, Rıza bana. Daha ne yazayım dedim, benden de bir selâm yaz da dolsun dedi. Ondan da bir selâm. Hanımefendiye hürmetler, Erdal'la Erdem'in gözlerinden yine elleriz. Senin de...

N. R. KARATAY

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
İthaf	3
Namdar Rahmi Karatay'ın resmi	4
Çocuklarının resmi	5
Hocamız Namdar bey	6
Kendi kalemiyle Önsöz	9
Geçti Bor'un pazarı	17
Poker destanı	19
Âşıklık ne halına	21
Karaman'ın koyunu	23
İşte geldik gidiyoruz	25
Çarşambadır çarşamba	27
Düşün deli gönül, düşün	29
Hani o günler	31
Kırk gün taban eti	33
Sen bir garip çingenesin	35
Leyleğin ömrü	37
Eşeğe gem vurmayın	39
Harman sonu dervişlerin	41
Komşunun tavuğu kaz	43
Ölme eşeğim ölme	45
Dam üstünde saksagan	47
Sizinki tatlı can da	49
Al kaşağı gir ahıra	51
Giden ağam, gelen paşam	53
İki gönül bir olunca	55
Anlıyana sıvrisinek saz gelir	57
Pir aşkına hizmet	59
Yaya kaldın tatar ağası	61
Yağma Hasan'ın böreği	63
Hancı sarhoş, yolcu sarhoş	65
Çıkmadık canda ümit var	67
Su testisi su yolunda kırılır	69
Tezekten terazinin	71
Yıllık destan	73